

2. 4. 2010

Více najdete na www.nkp.cz a www.klementinum.cz <Pro novináře>

Svět zašlý – Máchův kraj na starých mapách

Galerie Klementinum 8. dubna 2010 – 30. května 2010

Expozice k 200. výročí narození K. H. Máchy, uskutečněna v rámci oslav „Roku Karla Hynka Máchy 2010“. Projekt byl realizován za významné finanční podpory Ministerstva kultury ČR.

„Právě se usnesli v Hirschbergu na noc zůstatí a nazejtra zlézti horu Bezdězkou; čemuž žertovně Hynek dlouho jakoby odporoval, ač sám tajně snad nejvíce toužil v zřícenině a na kopec Bezděžský vystoupiti.“

K. H. Mácha, *Svět zašlý*

Výstava *Svět zašlý - Máchův kraj na starých mapách* zachycuje vývoj mapového obrazu turisticky vyhledávané a oblíbené oblasti, která se stala trvalou inspirací pro malíře, básníky a umělce, všeobecně známé jako **Máchův kraj** (oblast mezi městy Českou Lípou, Bělou pod Bezdězem, Mělníkem a Úštěkem) a vydává se po stopách literárních i turistických cest jednoho z největších českých básníků, K. H. Máchy.

Návštěvníci výstavy budou mít příležitost vyhledat na mapách i několik zaniklých staveb, které K. H. Mácha ve svém díle zmiňuje, např. budou upozorněni na místo, kde stála dnes již neexistující *bílá kaple* u Doks, údajné místo popravy v Máchově básni *Máj*. Expozice nabídne velmi podrobné mapy Františka Jakuba Jindřicha Kreibicha, Máchova současníka, jehož mapy představovaly v době básnickových cest vrchol tuzemské kartografie a nepochybně neunikly Máchově pozornosti. Kreibichovy mapy jsou mimořádně přesné, neboť jejich autor, který působil v Žitenicích u Litoměřic jako farář, měl přístup i k utajovaným vojenským mapám a čerpal z nich pro své zobrazení kraje.

Výstava představí řadu zajímavostí a kuriozit z oblasti kartografie: návštěvník si prohlédne například německou cyklomapu z devadesátých let devatenáctého století, kde je vyobrazen i výškový profil tras; mapu okresu Dubá, která zachycuje nikdy nerealizovaný projekt železniční tratě Štětí-Dubá; část rozměrné pruské vojenské mapy Severních Čech, zobrazující operace tzv. *bramborové války* na severu Čech.

Kokořínsko a Podbezdězí se staly významnou inspirací nejen pro prózu *Cikáni* a báseň *Máj*, ale i řadu dalších děl, například *Večer na Bezdězu*, *Rozbroj světů* apod. S básnickovým jménem je tento region spojován již bezmála sto let, jako všeobecně rozšířené označení turistické oblasti se označení Máchův kraj používá od druhé poloviny dvacátého století. Otázky básnickových pobytů v kraji již byly široce řešeny

v odborné literatuře - výstava nyní umožní návštěvníkům udělat si velmi přesnou představu nejen o krajině, kterou Máchova ve třicátých letech 19. století procházel, ale i o mapách, jaké mohl mít v té době k dispozici. Staré mapy mimo jiné zachycují také některé zaniklé stavby, s nimiž se v Máchově díle setkáváme.

Expozice ovšem zdaleka není zaměřena pouze na první polovinu 19. století, ale naopak sleduje měnící se kartografický obraz regionu od samých počátků české kartografie až po třicátá léta 20. století. Vystavené originály jsou pro snazší orientaci doplněny zvětšenými výřezy, umožňujícími snadno sledovat proměny krajiny i místopisu a také množstvím dalších výřezů ze souvisejících mapových děl.

Úvodní část sleduje zpočátku velmi strohý obraz regionu na nejstarších mapách střední Evropy a Českých zemí, od dvacátých let 15. století po konec století sedmnáctého, tedy přes **nejvýznamnější atlasy vrcholné nizozemské produkce** až po mapku Českolipska překvapivě degradovanou na pouhý dekorativní prvek rozměrné barokní grafiky. Poté přichází již výrazně podrobnější obraz krajiny, který vzniká v osmnáctém století, do značné míry v souvislosti s válečnými událostmi této doby. Z tohoto období bude mimo jiné vystavena **část rozměrné pruské vojenské mapy Severních Čech, zobrazující operace tzv. bramborové války** na severu Čech, zachycující postup válečných operací v časovém sledu, pomocí drobných odklápěcích mapek.

Samotnou Máchovu dobu přibližuje část výstavy věnována osobnosti žitenického duchovního Františka Jakuba Jindřicha Kreibicha, který byl právě v Máchově době nejvýznamnějším tuzemským kartografem, navíc celoživotně působícím v blízkosti sledované oblasti. Pro odbornou veřejnost bude patrně nejzajímavější **dvojice Kreibichových rukopisných map z Lobkovické mapové sbírky z let 1809 a 1817**, z nichž první vytyčuje odvodní okrsky pro domobranecké prapory v době napoleonských válek; obě pak uvádějí první výsledky astronomických měření i první výškopisné údaje.

Další vystavené Kreibichovy mapy severních Čech zachycují region právě v době, kdy jím procházel Máchova. Lze předpokládat, že tyto – ve své době nejdokonalejší - Kreibichovy mapy jistě neušly Máchově pozornosti, a lze na nich také asi nejpřesněji rekonstruovat básnickovy cesty. Z bohaté kartografické produkce devatenáctého století je na výstavě možno vidět listy zhotovené na základě druhého vojenského mapování, první výškopisné mapy a řadu tematických map, v nichž je například zakreslen i **projekt nakonec nerealizované železniční tratě Štětí-Dubá**. Pozornost je věnována i vlastivědné literatuře, unikátní folkloristické cestovní zprávě z roku 1911, prvním turistickým průvodcům a konečně i novější literatuře sledující Máchovy cesty a jeho užší vztah k regionu.

Závěrečná část pak představuje výběr z prvních map turistických, včetně **německé cyklomapy z konce devatenáctého století**, map prvních značených turistických stezek a dosud nepřekonaných meziválečných **map libereckého kartografa Josefa Matouschka, do nejmenších detailů zobrazujících region Máchova kraje před poválečnými změnami**. Představeny budou i první tištěné turistické průvodce po Máchově kraji. Závěr výstavy pak osvětlí počátky a vývoj spojení celého regionu s Máchovým jménem.

K výstavě je vydán **obsáhlý prodejní prospekt** většího formátu, doplněný četnými **obrazovými reprodukcemi map**, ve kterém je návštěvník seznámen ve stručném

historickém výkladu, s vývojem kartografického znázornění tzv. Máchova kraje. Prospekt je mj. opatřen rozměrnou **reprodukcí Kreibichovy mapy**.

Kontakt:

Národní knihovna ČR

Barbora Stýblová, tel. 221 663 238 nebo 737 063 612

barbora.styblova@nkp.cz

O výstavě

SVĚT ZAŠLÝ – MÁCHŮV KRAJ NA STARÝCH MAPÁCH

Autor výstavy: PhDr. Jan Sobotka

Realizace výstavy: Oddělení výstav NK ČR

Národní knihovna ČR - Galerie Klementinum

Galerie Klementinum 8. dubna 2010 – 30. května 2010

Otevřeno úterý – neděle 11 – 18 hod.

Vstupné: dospělí 60 Kč, senioři, studenti a děti 10 - 15 let 40 Kč, skupina 10ti a více osob / 1 osoba 40 Kč; děti do 10 let zdarma.

Projekt byl realizován za významné finanční podpory Ministerstva kultury ČR

Hlavní partner NK ČR

Partneři NK ČR

Mediální partneři NK ČR

